D • N
27/9 1949

Atombombens eko

Den exakta tidpunkten för den ryska atomexplosionen liksom de närmare omständigheterna kring krevaden är alltjämt insvept i dunkel. Men medan man tills vidare är hänvisad till spekulationer över vilka instrument den amerikanska underrättelsetjänsten har begagnat för att inregistrera den ryska explosionen, möter det ingen svårighet att avläsa de omedelbara intrycken på den allmänna opinionen och de första resultaten inom den politiska debatten.

Meddelandet om den ryska atombomben — eller vad som i praktiken är motsvarigheten till en atombomb — har på västmaktshåll mottagits med en blandning av oro, tillförsikt och beslutsamhet. Det råder oro över stegringen av Sovjetunionens väpnade kraft, som med ett slag givit det ryska hotet mot Västeuropas frihet en väsentligt ökad tyngd. Samtidigt består förvissningen att slutsegern vid en väpnad konflikt skulle tillfalla de genom Atlantpakten förenade staterna, en förvissning som först och främst är baserad på USA:s överlägsenhet vid framställning av högeffektiva atombomber i stor skala. Slutligen kan man inte missta sig på beslutsamheten när det gäller att ge ökad effektivitet åt de militära försvarsanstalter och politiska samarbetssträvanden som har till syfte att bevara världsfreden och hindra en rysk aggression.

Aldrig tidigare har den tvingande nödvändighet som bjuder alla demokratiska stater att sluta sig samman och förena sina militära resurser avtecknat sig med en så brutal skärpa som i dessa dagar. Det kan vara skäl att erinra om den saken, eftersom alla tecken tyder på en kraftig intensifiering av den Moskvadirigerade "fredsoffensiv" som pågått sedan flera månader tillbaka och vars egentliga syfte varit att bryta sönder det demokratiska samarbetet. Hittills har denna kampanj gått i tecknet av den mest ohöljda Sovjetpropaganda samtidigt som den ledsagats av våldsamma utfall mot västmakterna, vilket allt bidragit till att kompromettera denna säregna fredsmanifestation.

Efter underrättelsen om den ryska atombomben förefaller det emellertid som om den kommunistiska fredspropagandan skulle komma att slå in på en ny linje, vilken anses ha större möjligheter att vinna sympatier inom de demokratiska folkens djupa led. Meningen är att i politiskt syfte exploatera den oro som framkallats av vetskapen om att numera också Sovjetunionen kan föra krig med atombomber. En oro som bjärt kontrasterar mot de fria folkens trygghetskänsla så länge den amerikanska krigsmakten var ensam om atomvapnet. Men en oro som man kallblodigt förstår att utnyttja i Moskva.

Meningen är att sätta i gång en propagandaoffensiv på atomkontrollens område och göra det i en form som kommer Sovjetunionen att framstå som den ende förespråkaren för en sådan kontroll, medan västmakterna utpekas som motståndare och sabotörer. Bluffen bakom denna propaganda blir uppenbar om man kastar en blick på det årslånga arbete som bedrivits inom FN i syfte att få till stånd en effektiv atomkontroll.

Den internationella atomkontroll som Sovjetunionen förklarat sig vilja få till stånd är i själva verket ingen kontroll alls. Eller, rättare sagt, det ryska förslaget innebär en ordning som skulle skapa skenet av kontroll och som, om det accepterades, skulle ge upphov till en katastrofal illusionsbildning. Medan FN-kommissionens majoritet velat upprätta ett av stormaktsvetot obundet internationellt organ med oinskränkt befogenhet att kontrollera all verksamhet i samband med atomsprängningar och den mest vidsträckta inspektionsrätt över anläggningar för atomklyvning, har Sovjetunionen och dess vasallstater gått fram på den nationella suveränitetens linje. Förgäves har man på demokratisk sida sökt förmå de ryska delegaterna att inse nödvändigheten av en effektiv internationell kontroll och övertyga dem om att en sådan kontroll inte låter sig förenas med den nationella suveränitetens krav.

Den ryska ståndpunkten i atomfrågan har över lag avvisats i demokratiska kretsar. På vissa håll har man emellertid velat förklara den med hänvisning till Sovjetunionens underlägsenhet inom atomforskningen. Det har sagts att det varit nödvändigt för ryssarna att utan internationell kontroll få fullfölja sina forskningar och komma i jämbredd med USA. De som resonerar så har ofta velat hävda att den ryska omedgörligheten också på andra områden än atomkontrollens ytterst skulle ha varit dikterad av de ryska ledarnas insikt om sin egen svaghet, deras fruktan för ett angrepp väster ifrån och deras behov att gardera sig på alla områden. Nu, när den ryska atombomben blivit verklighet, skulle däremot ett samförstånd mellan öst och väst ligga inom räckhåll, ett samförstånd baserat på ömsesidig respekt för motpartens styrka.

Ingenting talar för att en sådan tolkning skulle vara riktig vare sig det gäller Sovjetunionens syn på atomkontrollen eller världspolitiken i dess helhet. Erfarenheterna från krigsåren och Stalins sätt att umgås med sina allierade tyder sannerligen inte på någon samförståndsvilja. Bakom de senaste tio årens ryska utrikespolitik kan inte spåras några andra motiv än maktbegärets och erövringslystnadens. Härvidlag lär ingen förändring vara att vänta.

Det är mot denna bakgrund man måste betrakta de framstötar som under en fortsatt fredsoffensiv kommer att göras på atomkontrollens och andra områden. Nu sägs det i en borgerlig svensk tidning att ett förbud mot atomvapnet, även om det vore verkningslöst, likväl skulle få en psykologisk betydelse som inte bör underskattas. Ett sådant uttalande vittnar om samma obenägenhet att se sanningen i ögonen som var 1930-talets förbannelse. Freden tryggas inte genom självbedrägliga undanmanövrer, utan endast genom beslutsam samverkan av **alla** demokratiska krafter, vilka tillsammans är de totalitära avgjort överlägsna. Det är en sanning som de senaste dagarnas händelser givit ökad tyngd och som för Sveriges del endast kan leda till en slutsats.

Den goda turistvalutan

Att massaexporten tillför landet mera dollar än någon annan inkomstkälla har kanske de flesta klart för sig vid det här laget — men vilken post kommer därnäst? Sjöfarten, järnmalmen? Det lär inte vara många som känner till att turismen kan konkurrera om andra eller tredje platsen. Medräknar man biljettintäkterna, så hitförde utlandsturisterna i fjol omkring 150 miljoner, inemot 80 miljoner i dollar. En vacker summa — inte minst nu när myndigheterna ser sig om efter olika möjligheter att sätta in en exportoffensiv för att ta vara på devalveringens fördelar. Turismen spelar en mycket stor roll i det sammanhanget. Behandlingen av de löpande turistproblemen — hotellfrågan, servicen, transportväsendet, upplysningstjänsten — präglas emellertid inte alltid av detta medvetande. Envoyén Nils Ståhle har kommit med några påminnelser om den saken i tidskriften Sunt Förnuft, och hans moderata, strängt sakliga kritik verkar i stort sett berättigad.

Viktigast är säkert hotellbristen, som inte ser ut att hävas på åtskilliga år. Byggnadstillstånd har erhållits för ett par hotell i landet, men det förslår inte långt. Den avvägning som ligger bakom denna del av investeringsprogrammet stämmer knappast med reglerna för andra verksamhetsgrenar med högt valutavärde. Att tillmötesgå utlandsturisternas behov betraktas fortfarande mer eller mindre som lyx och inställsamhet. Det är det emellertid inte. Det är affär — stor affär i hårdvaluta. Ett av de allra bästa sätten att hålla sig framme i konkurrensen om dollar i det trånga Europa.

I Danmark, där man delvis dras med samma svårigheter, är många nu inriktade på att åstadkomma en snabbare lösning av hotell- och inkvarteringsfrågorna. [illegible] chefen för danska turistbyrån i New York har [illegible] utvecklat denna tankegång i Politiken. Danmark skall försvara sin ställning som turist- och kongressland. När [illegible] och värdshus inte förslår får man gripa till annat. Vad är det som hindrar, säger han, att tusen danska familjer förbinder sig att hjälpa till, erbjuder plats i sina hem? Det skulle då vara fråga om paying guests, men inte på det vanliga sättet. De utländska gästerna skulle betala avgifter till en särskild kassa, som värdarna sedan kunde göra upp räkningen med. Därmed skulle man slippa den tråkiga penningtransaktionen mellan gäster och värd. "Mange udlændinge ønsker meget gerne en saadan kontakt med danske hjem, ligesom talrige danske familier værdsætter den berigelse, det er, at lære mennesker fra andre nationer nærmere at kende. At der paa denne maade kan skaffes plads til et stort antal turister, viser de erfaringer, Dansk allieret Komité har haft paa dette omraade."

Ja, varför inte? Det kunde passa oss lika bra som danskarna. Folk som har överflöd på rum men begränsat med pengar finns det också här — både i herrgårdar på landet, i villor i förstäderna och i stadsvåningar, exempelvis där yngsta generationen just har lämnat hemmet. Man är inte längre så rädd för att handla icke-ståndsmässigt, som det hette förr i världen. Man tar sådana här saker naturligare. Det danska uppslaget är en okonventionell lösning av turisternas bostadsfråga som kunde vara värd att pröva. Flera dåliga eller medelmåttiga turistsäsonger på grund av bristen på rum av en viss standard innebär att Sverige kommer i skuggan som turistland, och det tål inte betalningsbalansen för närvarande.

PRESSGRANNAR

Om inte den socialdemokratiska landstingsgruppen i Västmanland hinner ändra sig innan landstinget sammanträder om en vecka, så blir hr Lundkvist omvald till tingets ordförande, medan partiombudsmannen och revisorn Sten Söderbergs förslag att vägra förvaltningsutskottet ansvarsfrihet underkänns. Därmed har finansminister [illegible]

[illegible]

anledning att klä skott för landstingsförvaltningen i vårt län. Vi har sökt ledning för vårt omdöme bl. a. genom att lyssna till vad personer haft att andraga, vilka från utsiktspunkter utanför länet haft anledning och möjlighet att jämföra denna landstingsförvaltning med andra landstingsförvaltningar. Intet av vad de sagt tyder på att vårt län skulle vara sämre skött än andra i detta avseende.

I varje fall är en sak klar: länet har i många år styrts av en social- [illegible]

[illegible]

ned-vändning av sammanhanget. Att kräva skärpt vakthållning mot kupper och förrädiska anslag betecknas som liktydigt med att uppmana till deportering och mordbrand. Vad säger den socialdemokratiska pressen om detta? frågar kommunistorganet med en falsk gest:

Tar den avstånd från den grovhyvlade lappopropagandan i Dagens Nyheter? Tvärtom. Den faller undan ... Med indignation talar man om att det fanns folkpar- [illegible]

[illegible]

En modern gammalliberal

HAROLD NICOLSON har fullföljt sin serie av utmärkta populära biografier med en bok om *Benjamin Constant* (Constable, 18 s.). Skildringen bygger på omfattande studier och ger en lika kunnig som fängslande orientering; någon stor, "definitiv" biografi över Constant finns inte, och Nicolson har inte avsett att fylla denna lucka.

Det är främst Constants romantiska sida som Nicolson ägnar sitt intresse. Constant är berömd för sina kärlekshistorier och framför allt för den mångåriga förbindelsen med madame de Staël. Deras förhållande är den klassiska illustrationen till den passionens ideologi som Rousseau skapat: analyserande resonemang, svartsjuka, otrohet, våldsamma scener av bitterhet och ömhet, hot om mord och självmord — en blandning av skådespeleri, systematisk upphetsning och verklig tragik. Madame de Staël var huvudpersonen i dramat liksom i den lilla intellektuella krets de båda tillhörde; hon var tillräckligt robust för att kombinera de sentimentala och sensuella ansträngningarna med ett ordnat och energiskt arbete. Constant var mera subtil och bräcklig. Han förde överallt med sig det påbörjade manuskriptet till den stora boken om religionernas historia, men mellan brytningarna, bedrägerierna och försoningarna blev inte mycket uträttat. Under de femton år då madame de Staël var medelpunkten i hans liv (omkring 1795—1810) skrev han knappast mer än sin dagbok och — på några veckor i hemlighet — romanen "Adolphe", en av de främsta kärleksromaner som skrivits. Först sedan han återförenats med den mindre kraftförödande Charlotte von Hardenberg fick han det visserligen mycket relativa lugn som gav honom tillfälle att bli en stor politisk författare.

Nicolson behandlar Constant som privatperson och älskare med sympati, men också med en viss ironi. Han lyckas med sin något torra belevenhet inte alltid att ta Constant riktigt på allvar, han observerar de komiska dragen, men har inte tillräckligt sinne för tragiken.

BENJAMIN CONSTANT

Constant inte bara spelade; han *var* en lidelsefull, söndersliten, olycklig människa — därom ger dagboken besked. Han äcklades och ängslades över sin egen obeständighet, sin lättja, sin oförmåga till intellektuell och känslomässig koncentration. Att dessa drag förenades med högmod över hans förmåga att genomskåda och över det egna jagets komplicerade beskaffenhet utesluter inte äkthet. Nicolson är alltför benägen att göra Constants självironi till bas för sin egen ironi, och det ligger därför ett stänk av grovhet i hans karaktäristik.

*

Constant saknade inte praktisk politisk erfarenhet. På madame de Staëls tillskyndan insattes han av Napoleon strax efter 1799 års statskupp i en av de "representativa" församlingarna, tribunatet, men självständigheten segrade över ambitionen, och han uteslöts på grund av sin opposition år 1802, då förste konsuln "skummade grädden" av församlingen. Ehuru den napoleonska regimen efter denna konflikt blev ett huvudobjekt för Constants kritik, stannade han av inte helt utredda skäl i Paris under de hundra dagarna, umgicks med den återkomne kejsaren och hjälpte till med utarbetandet av den nya författning som efter några veckor annullerades vid Waterloo. Under restaurationen blev Constant medlem av deputeradekammaren, och det var under denna tid som han författade sina viktigaste politiska skrifter. Först med 1830 års revolution fick han politisk ära och makt — som president i conseil d'état —, men några månader senare dog han, vid 63 års ålder.

Denne passionernas man var som politisk teoretiker representant för medelvägen och common sense, även om de etsande formuleringarna gör att det sunda förnuftet aldrig får ett drag av trivialitet. Mest berömd är han för sina författningspolitiska projekt. Han utbyggde den gamla maktfördelningsteorin till en lära om fem statsmakter: den kungliga, den verkställande, den representativa, den dömande och den kommunala makten. Monarken skulle vara en "neutral" maktfaktor med begränsade men betydande befogenheter: rätt att avskeda den i princip parlamentariska regeringen, att upplösa den folkvalda kammaren och framför allt att inlägga veto mot av representationen beslutade lagar. Denna tanke jämte betonandet av den kommunala organisationens, dvs. decentralisationens, betydelse är det mest intressanta i den konstitutionella ordning Constant rekommenderar. Men hela denna ordning är blott ett uttryck för Constants gammalliberala åsikter. Hans strävan var att trygga den medborgerliga friheten och den privata äganderätten, och det konstrika maktfördelningssystemet var, lika medvetet som hos de amerikanska grundlagsstiftarna, ett medel till vinnande av detta mål. En genomförd demokrati betraktades som inkörsport till ekonomisk nivellering och politiskt tyranni; massväldet skulle förekommas dels genom maktfördelningen, dels genom begränsning av rösträtten till de besuttna. Om de egendomslösa finge politisk makt, skulle de utnyttja den för att skaffa sig ägodelar genom lagstiftning — "på denna onaturliga väg i stället för den naturliga, arbetets väg".

På dessa punkter är Constant föga originell, och hans system [illegible]

Intelligent ironiker

Willy Kyrklund
TVÅSAM
Roman
[illegible]
BONNIERS

Den stora romanen
om människor och mänskliga lidelser på Richelieus tid.
Eyvind Johnson
DRÖMMAR OM ROSOR OCH ELD
[illegible]
16:e tusendet
11:50, inb. 13:50
BONNIERS

Flak men rolig roman
om de kretsar "där man lever med"
Irja Browallius
KARUSELLEN
[illegible]
en idealisk läsning"
Tore Borglund i AT
12:50, inb. 16:50
BONNIERS

HYLLOR
praktiska konstruktioner för kontor arkiv bibliotek laboratorier privatinredn.

Sparrings
Brännerigatan 5
[illegible]

KAJKRAN,
motordriven, lyftkran 1.000 kg vid 4—5 meters svängradie, önskas köpa.
Tel. 18 71 30, Ing. Jensen.
AB PUMPINDUSTRI, Postfack 5049, Göteborg 5.

SKOLOR OCH UNDERVISNING
Se även efter text under rubriken "Skolor och undervisning"

Nybörjarkurser i
ENGELSKA
FRANSKA
BOKFÖRING
HANDELSLÄRA
Efteranm. mottagas
Heliskolan
[illegible]

FASTIGHETSMÄKLARE!
Ny korrespondenskurs
[illegible]

KURSVERKSAMHETEN
VID STOCKHOLMS HÖGSKOLA
MUSIK
[illegible]

STOCKHOLMS BORGARSKOLA
Talteknik och röstvård
[illegible]

Moderna Konstskolan
[illegible]

TLI SAMARBETSNÄMND
i Stockholm
KONFERENS- och FÖRHANDLINGSTEKNIK
[illegible]

HOBBY länken
Hur skapas boken
Bokbinderi
Teckning o. Målning
Kokvråmat
Motorteknik
Kontakt med konsten
[illegible]

Porslinsmålning
[illegible]

BIRGIT SOMMELIUS
[illegible]

Söker Ni VILLA?
[illegible]

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.